Anna Cudowska-Sojko

Globalizacja a polska wymiana usług

Ekonomiczne Problemy Usług nr 95, 151-163

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

ZESZYTY NAUKOWE UNIWERSYTETU SZCZECIŃSKIEGO
NR 722 EKONOMICZNE PROBLEMY USŁUG NR 95 2012

ANNA CUDOWSKA-SOJKO
Uniwersytet w Białymstoku

GLOBALIZACJA A POLSKA WYMIANA USŁUG

Wprowadzenie

Współcześnie sektor usług podlega istotnym zmianom – zachodzą w nim procesy, które wpływają na charakter wielu usług, powodując również zmiany ich zakresu. Wiąże się to ściśle ze zjawiskiem globalizacji, które dotyka wielu aspektów ekonomii i innych nauk. Celem artykułu jest zaprezentowanie miejsca usług w międzynarodowej wymianie handlowej Polski w ostatnich latach.

1. Pojęcie globalizacji

W literaturze nie ma jednoznacznej, ogólnie obowiązującej definicji globalizacji[1]. Jest to termin dość nowy, który do powszechnego użycia wszedł w połowie lat 80. XX wieku i był rozumiany jako głębokie przeobrażenia w gospodarce światowej, będące wynikiem liberalizacji stosunków gospodarczych, internacjonalizacji kapitału, rewolucji informatycznej i wzrostu znaczenia międzynarodowych korporacji[2]. Globalizacja to proces zmierzający do

[1] E. Jasińska, *Globalizacja – ewolucja i skutki gospodarcze*, w: *Gospodarka w dobie globalizacji*, red. B. Filipiak, A. Panasiuk, Szczecin 2008, s. 115.

[2] R. Orłowska, K. Żołądkiewicz, *Globalizacja i regionalizacja w gospodarce światowej*, PWE, Warszawa 2012, s. 18.

coraz większej współzależności i integracji państw, społeczeństw, gospodarek i kultur[3]. Prowadzi do tworzenia społeczeństwa światowego, zanikania kategorii państwa narodowego oraz wpływa na wzrost znaczenia organizacji międzynarodowych. Według Anny Zaorskiej jest to proces długofalowy, związany z integrowaniem działalności na poziomie gospodarek, przemysłów/sektorów oraz przedsiębiorstw ponad granicami państw dzięki rozszerzaniu, pogłębianiu i intensyfikowaniu różnego rodzaju powiązań (handlowych, inwestycyjnych, kooperacyjnych, informacyjnych), co prowadzi do tworzenia się współzależnego systemu ekonomicznego w skali światowej, czyli globalnej gospodarki[4].

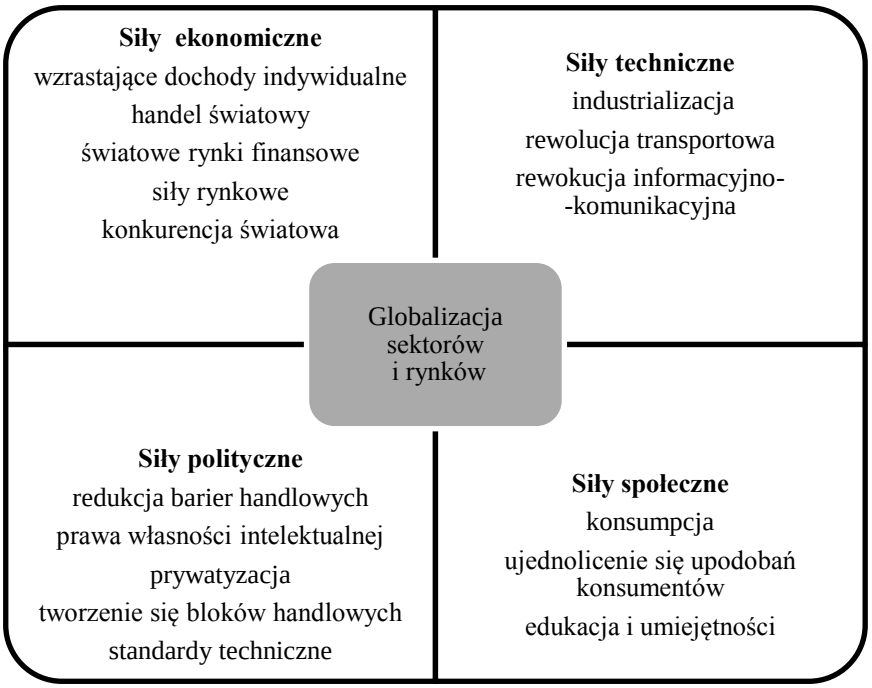

Rys. 1. Siły oddziałujące na proces globalizacji

Źródło: G. Stonehouse, J. Hamill, D. Campbell, T. Purdie, *Globalizacja*, Felberg SJA, Warszawa 2001, s. 25.

[3] M. Kempny, *Globalizacja*, w: *Encyklopedia socjologii*, Oficyna Naukowa, Warszawa 1998, s. 124.

[4] A. Zorska, *Korporacje transnarodowe*, PWE, Warszawa 2007, s. 17.

Globalizacja to nie tylko zjawiska o charakterze gospodarczym. Ma ona wymiar wieloaspektowy i oprócz gospodarki dotyczy kwestii politycznych, społecznych, kulturowych, naukowych, prawnych i wielu innych (rys. 1). Czynnikami, które wpłynęły na przyśpieszenie procesu globalizacji, były: pojawienie się gospodarki opartej na wiedzy, wykorzystywanie na szeroką skalę sieci internetowej oraz rozwój organizacji międzynarodowych mających wpływ na funkcjonowanie państw i rozwój organizacji pozarządowych[5].

U podstaw globalizacji ekonomicznej leżą dwie kwestie: postęp techniczny prowadzący do spadku kosztów komunikowania się i transportu oraz liberalizacja przepływów towarów, usług, kapitału i pracy. Globalizacja wykracza poza zjawiska typowo ekonomiczne. Zastanawiając się nad cechami procesu globalizacji, można wymienić kompresję czasu i przestrzeni, dialektyczny charakter procesu globalizacji, jej wielowymiarowość, złożoność i wielowątkowość, integrowanie, międzynarodową współzależność, związek z postępem nauki, techniki i organizacji, wielopoziomowość[6]. Jako cechy współczesnej globalizacji można zatem wymienić[7]:

- gwałtowne kurczenie się świata – świat jako „globalna wioska”;
- powstanie globalnego rynku finansowego;
- gwałtowny wzrost przepływów bezpośrednich inwestycji zagranicznych;
- zdominowanie gospodarki globalnej przez korporacje transnarodowe;
- zinstytucjonalizowanie wielu sfer życia, w tym działalności gospodarczej.

Do jakościowych cech globalizacji zalicza się[8]:

- kompleksowość;
- intensyfikację świadomości o świecie jako całości i związaną z tym odpowiedzialność;
- redefinicję znaczenia państwa;
- powstanie globalnej gospodarki opartej na wiedzy, wykształcenie się czwartego – informacyjnego – sektora gospodarki.

---

[5] B. Ostrowska, *Globalizacja światowej gospodarki a trendy we współczesnej turystyce*, w: M. Lasoń, *Gospodarka światowa w dobie globalizacji*, KTE, Kraków 2011, s. 48.

[6] A. Zorska, *Ku globalizacji?*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1998, s. 16–17.

[7] R. Orłowska, K. Żołądkiewicz, *Globalizacja i regionalizacja…*, s. 25.

[8] S. Flejterski, P.T. Wahl, *Ekonomia globalna*, Difin, Warszawa 2003, s. 24.

Przyczyny globalizacji można podzielić klasycznie na ekonomiczne, polityczne, społeczne[9] bądź na zewnętrzne i wewnętrzne[10]. Wewnętrzne są związane z wolą polityczną państw narodowych i ich świadomą decyzją. W tym kontekście globalizacja jest konsekwencją rozwoju stosunków międzynarodowych lub procesu postępującej internacjonalizacji. Zewnętrzne przyczyny globalizacji wiążą się z dynamiką rynku światowego, rozwojem nowych technologii umożliwiających rozbudowę globalnych sieci produkcji oraz z rewolucją w komunikowaniu się, która polega na przejściu od społeczeństwa przemysłowego do społeczeństwa informacji i wiedzy.

Według większości autorów zajmujących się zagadnieniami globalizacji, otwartość gospodarcza przynosi w skali świata oczywiste korzyści. Zintegrowane rynki światowe ułatwiają optymalną alokację czynników produkcji[11]. Należy pamiętać o tym, że proces globalizacji ma również wady[12], jednak zarówno jego przeciwnicy, jak i zwolennicy są zgodni w jednym – nie można go zatrzymać[13].

2. Usługi w procesie globalizacji

W literaturze ekonomicznej usługi są definiowane bardzo różnorodnie, co wynika z ich złożoności. Najczęściej spotyka się definicje negatywne, enumeratywne, analityczne i pozytywne[14], które przede wszystkim odwołują się do po-

[9] A. Lubbe, *Globalizacja i regionalizacja we współczesnej gospodarce światowej*, w: *Rozwój w dobie globalizacji*, red. A. Bąkiewicz, U. Żuławska, PWE, Warszawa 2010, s. 42.

[10] M. Mielus, *Dylematy globalizacji w XXI wieku*, w: *Przyczyny i skutki kryzysu w ujęciu makro- i mikroekonomicznym*, red. D. Fatuła, WEiZ Krakowskiej Akademii im. A.F. Modrzewskiego, Kraków 2009, s. 45.

[11] V.K. Aggarwal, C. Dupont, *Współpraca i koordynacja w globalnej ekonomii politycznej*, w: *Globalna ekonomia polityczna*, red. J. Ravenhill, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2011, s. 85; J. Kulig, *Meandry globalizacji XXI wieku*, Vizja, Warszawa 2010, s. 53.

[12] M. Mielus, *Dylematy…*, s. 48; W. Grzywacz, *Globalizacja – szanse, zagrożenia*, w: *Zarządzanie i ekonomika usług*, red. P. Niedzielski, W. Downar, Wydawnictwo Naukowe US, Szczecin 2010, s. 86.

[13] M. Megier, *Globalizacja biedy czy globalizacja dostatku?*, Politechnika Koszalińska, Koszalin 2010, s. 45.

[14] M. Boguszewicz-Kreft, *Zarządzanie doświadczeniem klienta w usługach*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2009, s. 11–12.

tencjału, procesu i wyniku[15]. Analizując różne definicje usług, można wyodrębnić pewne ich charakterystyczne cechy[16]:

- usługa to produkt niematerialny, którego użyteczność konkretyzuje się u usługobiorcy lub w rzeczy, którą on ma;
- usługa jest szczególnym rodzajem wartości użytkowej, która jest wytwarzana w wyniku pracy ludzkiej;
- usługi w sensie gospodarczym są przedmiotem obrotu handlowego;
- czynności usługowe o znaczeniu gospodarczym tworzą nową wartość bądź powiększają wartość przedmiotu materialnego już istniejącego.

Jeszcze bardziej sprawa się komplikuje, gdy chcemy znaleźć definicję usługi, która jest przedmiotem obrotu międzynarodowego. Obrót taki ma miejsce i jest wynikiem m.in. procesu globalizacji.

Globalizacja usług w ostatnich latach jest związana przede wszystkim z internacjonalizacją przedsiębiorstw, gwałtownym rozwojem technologii informatycznych oraz szeroko rozumianego biznesu międzynarodowego[17]. Wzrost znaczenia usług w wymianie międzynarodowej w dużej mierze bierze się z[18]:

- liberalizacji obrotów usługowych wynikających z funkcjonowania międzynarodowej współpracy w ramach międzynarodowych organizacji (World Trade Organization, General Agreement on Trade in Services)[19];
- integracji stosunków gospodarczych pomiędzy państwami w ramach bloków regionalnych (Unia Europejska);
- biurokratyzacji działań administracyjnych;
- informatyzacji związanej z upowszechnianiem środków gromadzenia przetwarzania i przekazywania informacji w skali międzynarodowej,

[15] I. Rudawska, *Usługi w gospodarce rynkowej*, PWE, Warszawa 2009, s. 11.

[16] R. Orłowska, K. Żołądkiewicz, *Globalizacja…*, s. 80; K.A. Kłosiński, *Światowy rynek usług w początkach XXI wieku*, PWE, Warszawa 2011, s. 51.

[17] E. Gołembska, K. Tyc-Szmil, J. Brauer, *Logistyka w usługach*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 17.

[18] M. Cyrek, *Procesy modernizacji struktury międzynarodowej wymiany handlowej usług w Polsce*, w: *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy*, red. M.G. Woźniak, Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego, Rzeszów 2011, s. 86; A. Dąbrowska, *Rozwój rynku usług w Polsce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2008, s. 206.

[19] Z.W. Puślecki, A. Szymaniak, K. Kałążna, *Usługi we wzroście konkurencyjności Unii Europejskiej*, Elipsa, Warszawa 2010, s. 212.

cyfryzacji i materializacji wielu efektów działalności usługowej, w efekcie czego wzrasta zdolność handlowa usług;
- rozwoju komunikacji umożliwiającej fizyczne przemieszczanie się usługodawców, usługobiorców i środków realizacji świadczenia usługowego, co jest związane z coraz niższymi kosztami transportu i krótszym czasem przemieszczania oraz upodobnianiem standardów, wzorców i preferencji konsumentów;
- rosnącej skali globalnych przepływów finansowych i równoczesnego oderwania tych przepływów od procesów realnych;
- rozwoju usług komplementarnych wobec dóbr materialnych, składających się na produkt rozszerzony lub pakiet usług logistycznych;
- specjalizacji, która wynika z komplikacji, wielu rozwiązań prawno-instytucjonalnych wymagających profesjonalnego wsparcia oraz ze wzrastającej konkurencji wymuszającej poszukiwanie nowych sposobów pozyskania klienta i uzyskiwania przewagi nad rywalami;
- zmiany modelu prowadzenia biznesu w kierunku umiędzynarodowienia i rozwoju form outsourcingowych i offshoringowych[20];
- demokratyzacji stosunków w wielu gospodarkach krajów słabo rozwiniętych oraz wzrostu wytwarzanego tam dochodu, co powoduje uwolnienie popytu tych społeczeństw i przyczynia się do adaptacji wzorców konsumpcyjnych z krajów wysoko rozwiniętych;
- wzrostu dochodów, dobrobytu i jakości życia;
- wzrostu aspiracji edukacyjnych i kulturalnych społeczeństwa wynikających również ze wzrastającej zmienności rynku pracy;
- aktywizacji zawodowej kobiet powodującej urynkowienie wielu usług wykonywanych dotychczas w ramach samoobsługi;
- stopniowej depopulacji najwyżej rozwiniętych społeczeństw.

Usługi mają szczególne cechy odróżniające je w handlu międzynarodowym od wytworzonych produktów. Najczęściej przytaczane są następujące z nich[21]:

[20] T. Pakulska, M. Poniatowska-Jaksch, *Światowe trendy offshoringu usług*, w: *Serwicyzacja polskiej gospodarki*, red. I. Lichniak, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa, 2010, s. 111; L. Kuczewska, *Kierunki i warunki rozwoju sektora usług w Polsce*, w: *Usługi w Polsce 2002–2007*, red. B. Słomińska, IBRKiK, Warszawa 2008, s. 160.

[21] B. Hoekman, M.M. Kostecki, *Ekonomia światowego systemu handlu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wrocław 2011, s. 345.

- niematerialność – usługi nie da się dotknąć, skutkiem tego międzynarodowe transakcje usługami trudno jest nieraz monitorować, mierzyć i opodatkować[22];
- niemożność przechowywania – nie da się zazwyczaj przechować usługi w postaci zapasów, zatem nie tylko trudniej jest handlować usługami w przestrzeni, lecz także trudniej jest handlować nimi w czasie;
- heterogeniczność – usługi są często niestandaryzowane i w wysokim stopniu dostosowane do potrzeb klientów. Istnieje więc znaczna różnorodność sposobów, jakimi usługi zostaną efektywnie dostarczone „ponad granicami" międzynarodowymi. Skala zróżnicowania produktu jest ogromna;
- wspólna produkcja – usługi zazwyczaj produkuje się z pewnym wkładem ze strony odbiorcy. Oznacza to, że klient uczestniczy w procesie produkcji, dostarcza dostawcy decydujące informacje lub sygnały zwrotne, które w pewnej mierze decydują o jego skuteczności i wydajności (*high-touch*).

Konsekwencją postępującej globalizacji rynków usług jest globalizacja konsumpcji usług, można zatem wyróżnić czynniki sprzyjające globalizacji konsumpcji usług i hamujące ją (tab. 1).

Globalizacja usług może mieć różne oblicza – korzystne i niekorzystne, jednak z uwagi na szybko postępujący proces globalizacji, rozwój powiązań gospodarczych między krajami jest nieunikniony, a usługi będą w tym procesie znajdowały należne sobie miejsce.

[22] *Manual on Statistics of International Trade in Services 2010* (MSITS 2010), WTO, Genewa 2011 s. 29–40; M. Kruszka, *Liberalizacja międzynarodowego handlu usługami*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Poznań 2009, s. 145.

Tabela 1

Czynniki wpływające korzystnie i niekorzystnie na globalizację konsumpcji usług

Czynniki sprzyjające globalizacji konsumpcji	
popytowe	podażowe
Dążenie konsumentów do nowoczesnej struktury konsumpcji „usługowego modelu konsumpcji” Poszukiwanie usług nowych, nowoczesnych i wysokiej jakości Nabywanie usług globalnych jako możliwości podniesienia poziomu życia, szczególnie w krajach słabiej rozwiniętych gospodarczo Wzrost przestrzennej mobilności konsumentów	Wzrost konkurencji na rynkach usług Zmuszający do stosowania strategii ekspansji na nowe rynki Funkcjonowanie na jednolitym rynku Unii Swobodny przepływ usług – dyrektywa o usługach na rynku wewnętrznym Rozwój nowoczesnych technologii informatycznych, zwłaszcza Internetu, który pozwala pokonywać barierę czasu i przestrzeni
Czynniki hamujące globalizację konsumpcji usług	
Postawy konsumenckie preferujące usługi rodzimych usługodawców Uwarunkowania kulturowe Etnocentryzm konsumencki Gettyzacja obszarów bogactwa i ubóstwa Wysoki poziom bezrobocia ograniczający możliwości konsumpcji usług	
Skutki globalizacji konsumpcji usług	
pozytywne	negatywne
upowszechnienie się etyki globalnej konsumpcji usług, wyznaczającej określony sposób zachowań Zwiększenie dostępu do usług bogatych w wiedzę, inteligentnych Lepsze warunki i możliwości zaspokajania potrzeb i preferencji konsumentów w zakresie usług Ujednolicenie prawa konsumenckiego Rozwój infrastruktury usługowej Rozwój e-usług	Ryzyko utraty lokalnych wartości kulturowych Upowszechnienie się nie tylko dobrych, lecz także i negatywnych wzorców zachowań Słabsza pozycja konsumentów w krajach o niższym poziomie rozwoju, także w kontekście rozwiązań legislacyjnych dotyczących praw konsumentów Zagrożenie wynikające z nabywania usług globalnych kosztem zaspokajania potrzeb podstawowych

Źródło: A. Dąbrowska, *Rozwój rynku usług w Polsce*, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2008, s. 321.

3. Polski handel usługami w latach 2003–2010

Udział usług w tworzeniu PKB w skali świata sięga ponad 60%, a w towarowo-usługowej wymianie międzynarodowej usługi uczestniczą w mniej niż

20%[23]. Podobnie jest w gospodarce polskiej, w której znaczenie usług stale wzrasta. Ulegają one również w coraz większym stopniu internacjonalizacji[24], jednak znaczenie międzynarodowych obrotów usługowych Polski w ogólnoświatowej wymianie handlowej jest relatywnie niewielkie[25].

Saldo wymiany handlowej usług od roku 2000 jest stale dodatnie. W latach 2007 i 2009 wyniosło 4,8 mld dolarów, w roku 2008 – 5,0 mld dolarów, w 2010 spadło do 3,5 mld dolarów, co było wynikiem ogólnego kryzysu[26] (rys. 2).

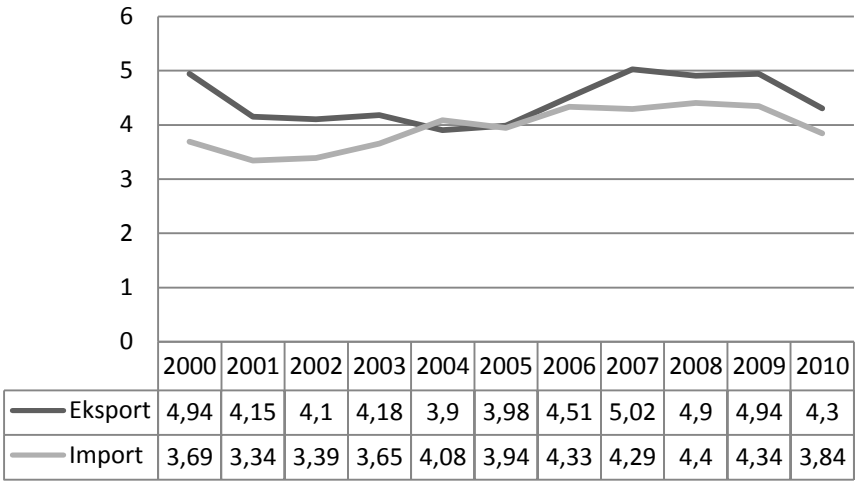

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Eksport	4,94	4,15	4,1	4,18	3,9	3,98	4,51	5,02	4,9	4,94	4,3
Import	3,69	3,34	3,39	3,65	4,08	3,94	4,33	4,29	4,4	4,34	3,84

Rys. 2. Eksport i import polskich usług jako % PKB

Źródło: opracowanie na podstawie www.epp.eurostat.ec.europa.eu, 21.02.2012.

[23] K.A. Kłosiński, *Międzynarodowy rynek usług*, *Usługi w gospodarce światowej*, IBRKiK, Warszawa 2009, s. 5.

[24] A. Kuźniar, *Międzynarodowy wymiar polskiego sektora usług*, w: *Polska. Raport o konkurencyjności 2008*, red. M.A. Weresa, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2008, s. 249; K. Nowacka-Bandosz, *Zmiany struktury światowego handlu usługami w latach 1980–2006*, w: *Problemy handlu zagranicznego i gospodarki światowej*, red. H. Nakonieczna-Kisiel, Wydawnictwo Naukowe US, Szczecin 2009, s. 105.

[25] M. Cyrek, *Procesy modernizacji…*, s. 210.

[26] OECD Factbook 2011, OECD 2011, s. 93.

W okresie 2000–2010 w strukturze polskiego handlu zagranicznego usługami zaszły istotne zmiany. Można je zaobserwować nawet w ramach bardzo szeroko ujętych agregatów usługowych w układzie trzech grup: usług transportowych, podróży i pozostałych usług handlowych[27]. O ile w roku 2000 w eksporcie polski dominowały podróże, o tyle w roku 2010 struktura ta uległa zmianie i na czoło wysunęły się pozostałe usługi. Jest to tendencja korzystna, zważywszy, że w grupie pozostałych usług znajdują się usługi nowoczesne, które stanowią o rozwoju gospodarki. W Polsce wzrasta zapotrzebowanie na tego typu usługi, co ma odzwierciedlenie w wielkości i strukturze importu. Obserwuje się również dynamiczny wzrost znaczenia w międzynarodowym obrocie tzw. usług pozostałych. Ich udział w światowym eksporcie usług wzrasta z okresu na okres i w roku 2010 wyniósł 53,3%, a w imporcie – 48,5% (tab. 2). Jest to zróżnicowana grupa usług, obejmująca zarówno usługi finansowe, informacyjne, opłaty licencyjne, jak i usługi budowlane czy osobiste[28].

Tabela 2

Struktura handlu usługami w Polsce i na świecie

Eksport	2000		2005		2010	
	Polska	świat	Polska	świat	Polska	świat
Transport	23,4	23,2	33,5	22,8	27,0	21,3
Podróże	54,7	32,1	38,6	27,6	29,3	25,4
Pozostałe	21,9	44,7	27,9	49,6	43,7	53,3
Import	2000		2005		2010	
	Polska	świat	Polska	świat	Polska	świat
Transport	17,0	28,4	21,4	28,6	21,0	27,3
Podróże	37,0	29,9	36,0	27,0	28,3	24,1
Pozostałe	46,0	41,7	42,6	44,4	50,7	48,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie *WTO International Trade Statistics 2011*, s. 114, www.wto.org.

Jeśli przyjrzeć się dokładniej wymianie handlowej Polski usługami w ostatnich latach, to można zauważyć, że optymizm wynikający z dodatniego salda ogółem jest przedwczesny. Rozbijając pozostałe usługi na części składo-

[27] *Ibidem*, s. 92.

[28] *Manual on Statistics of International Trade in Services 2010*, WTO, Genewa 2011, s. 14.

we, można dostrzec, że w latach 2003–2010 jedynie usługi komunikacyjne pocztowe, kurierskie i telekomunikacyjne miały w latach 2002–2010 dodatnie saldo usług. Dla pozostałych usług wyszczególnionych w tej grupie od 2000 roku odnotowano w wymianie międzynarodowej saldo ujemne (tab. 3).

Tabela 3

Eksport polskich usług w latach 2003–2010 (mln dolarów)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Usługi ogółem	11 178	13 323	16 292	20 535	28 665	35 240	28 679	32 495
Transportowe	3 997	4 161	5 463	6 977	9 220	10 874	8 629	8 793
Podróże	4 070	5 750	6 287	7 221	10 506	11 651	8 907	9 482
Komunikacyjne	244	298	310	396	504	618	642	562
Budownictwo	732	654	866	1 222	1 605	1 898	1 483	1 297
Ubezpieczeniowe	217	62	68	96	19	142	24	188
Finansowe	161	159	218	218	391	549	419	551
Komputerowe i informacyjne	134	197	197	408	661	928	878	1 546
Opłaty za dobra niematerialne	29	30	63	38	99	231	104	246
Inne usługi dla biznesu	1 529	1 886	2 681	3 748	5 373	7 998	7 324	9 527
Związane z życiem osobistym, kulturą i rekreacją	60	90	94	148	192	204	140	286
Świadczone przez jednostki rządowe (gdzie indziej nieuwzględnione)	4	35	46	62	94	147	129	11

Źródło: www.stats.oecd.org./index.aspx?DatasetCode=TIS, 21.02.2012.

Można również zauważyć, że w roku 2009 na skutek kryzysu nastąpił wyraźny spadek międzynarodowych obrotów usługami. Trwałe dodatnie saldo zanotowano w odniesieniu do usług transportowych i podróżniczych. Trwałe ujemne saldo dotyczyło szybko rozwijających się usług przesądzających o nowoczesności oraz dynamice współczesnych gospodarek (tab. 4).

Tabela 4

Import usług do Polski w latach 2003–2010 (mln dolarów)

Wyszczególnienie	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Usługi ogółem	10 655	13 314	15 562	19 814	24 001	30 104	23 935	29 012
Transportowe	2 298	2 925	3 337	4 242	5 650	7 111	5 194	6 109
Podróże	2 802	4 756	5 577	7 220	7 728	9 627	7 268	8 189
Komunikacyjne	245	313	364	467	698	774	803	650
Budownictwo	792	632	514	724	901	1 254	974	583
Ubezpieczeniowe	413	256	387	395	458	486	444	313
Finansowe	285	365	385	376	513	843	863	880
Komputerowe i informacyjne	351	422	419	585	869	982	845	1 669
Opłaty za dobra niematerialne	745	873	1 037	1 312	1 564	1 759	1 535	2 239
Inne usługi dla biznesu	2 472	2 465	3 175	3 849	4 944	6 419	5 280	7 350
Związane z życiem osobistym, kulturą i rekreacją	128	129	159	233	300	325	333	858
Świadczone przez jednostki rządowe (gdzie indziej nieuwzględnione)	122	181	208	412	375	523	397	163

Źródło: www.stats.oecd.org./index.aspx?DatasetCode=TIS, 21.02.2012.

Obecnie mamy do czynienia z międzynarodową dywersyfikacją wymiany usług. Tracą na znaczeniu usługi transportowe i podróżnicze, które osiągają dodatnie saldo w wymianie międzynarodowej Polski. Znacznie rośnie udział pozostałych usług w strukturze usług na świecie i w Polsce, lecz saldo wymiany tymi usługami w Polsce jest ujemne.

Podsumowanie

Struktura usług mających znaczenie w handlu międzynarodowym zmienia się w czasie. Oprócz tradycyjnych usług, takich jak transport, turystyka i ubezpieczenia, coraz większego znaczenia nabierają usługi nowoczesne oparte na postępie technologicznym (informatyczne, sprzedaż licencji i patentów) oraz usługi z zakresu obsługi przedsiębiorstw (usługi biznesowe). Niestety, Polska

jest krajem eksportującym tradycyjne usługi związane z transportem, spedycją i logistyką.

GLOBALIZATION AND THE POLISH TRADE SERVICES

Summary

Growing role of services in the world economy can be observed from the second half of the twentieth century, but particularly from the beginning of previous decade. The structure of international trade in services has changed during that period. The reason for this is globalization. The paper presents transformations in international trade in services and develops the issue of modern services. Moreover, there were described changes in international trade in services in Polish international exchange.

Translated by Anna Cudowska-Sojko